

Talvisotaa evakossa Kiikassa

Ainakin 11 Talvisodan alkaessa Kiikkaan evakuoitua uusikirkkolaista ja 41 kanneljärveläistä tai heidän jälkeläistään haudattiin rivihautaan Kiikan kirkkomaalle. Heille ja muille vuosina 1939 - 1949 Kiikassa rivihautaan haudatuille siirtolaisille paljastettiin muistokivi 24.6.1990.

Kun Talvisota 30.11.1939 syttyi uusikirkkolaiset joutuivat hyvin nopealla varoitusajalla jättämään kotiseutunsa. Mukaan ei saanut ottaa kuin sen minkä jaksoi kantaa. Määränpäästä ei ollut tietoa. Aluksi heitä nimitettiin pakolaiseksi, mitä he todellisuudessa olivatkin. Sittenkin enenevässä määrin tulivat käyttöön nimitykset siirtolainen ja evakko.

Pakolaisia kuljetettiin mm. tavarajunissa suuressa ahtaudessa. Näitä junia pysähtyi myös Kiikan asemalle. Rovasti Eevertti Pärnänen kertoo 28.8.1940: ”Joulukuun 3. p:nä, ensimmäisenä adventtisunnuntaina, oli Kiikan kirkkoherra juuri kerinnyt alttarilla esittää seurakunnalleen vasta hyväksytyin raamatunkäännöksen, kun ilmoitettiin, että ulkona on tuhatlukuinen pakolaisjoukko Uudeltakirkolta. Jumalanpalvelus oli keskeytettävä ja vilusta värisevä, kokonaan nälästä ja valvomisesta uupunut siirtoväki johdatettava kirkkoon lepäämään ja ravintoa saamaan.” Kerrotaan, että joku uusikirkkolainen, ehkä Ulla Kihlström, ehdotti, että laulettaisiin virsi. Kukaan ei tunnu muistavan, mikä virsi se oli. Kiikkaan tuolloin saapuneiden joukossa oli pian 6 vuotta täyttävä Keijo Hietanen, joka muistaa, että sota-aikana laulettiin erityisen paljon kahta virttä: Vk 173 (nyt myös 173) ”Ilmoita, Herra, sun kunnias, voimas, Tulla jo sun valtakuntasi suo.” ja Vk 434 (nyt 385) ”Auta, oi Jeesus, kun eksytys suuri Maata käy voimalla valloittamaan”. Ehkä virsi oli toinen niistä.

Myös Kalevi Liljeqvist oli Kiikassa evakossa. Hän kertoi osallistuneensa tuolloin 13-vuotiaana kaikkien Talvisodan aikana Kiikassa kuolleiden uusikirkkolaisten siunaustilaisuuteen. Jäppiläläisen Kalevin perhe oli majoitettuna Kiikan silloisella nuorisoseuran talolla, mikä rakennus on edelleen pystyssä.

Ihmisiä sijoitettiin eri puolille pitäjää taloihin, kouluille ja muihin tiloihin. Kaikki Kiikkaan osoitetut eivät kuitenkaan päätyneet sinne. Vilho Hietanen kertoo Perniön sotavuosia käsittelevässä julkaisussa junamatkasta, että lapset ja vanhuksot lastattiin härkävaunuihin, joissa oli kamiina ja halkoja lämmittämiseen. Pakkanen oli kuitenkin niin kova, että vesi jäättyi lattialla astioissa. Kun heidän Kiikkaan osoitettu vaununsa saapui asemalle, Kiikassa ei enää ollut sijoituspaikkoja, vaan juna jatkoi Turun kautta Saloon. Monia uusikirkkolaisia sijoittui Talvisodan pakolaisina myös Kiikan naapuripitäjiin ja muualle Satakuntaan.

Kuolleisuus siirtolaisten keskuudessa oli matkan olosuhteiden ja koettujen järkytysten vuoksi suuri. Niissä olosuhteissa pakolaisvainajien omaiset eivät pystyneet hankkimaan omaa hautapaikkaa kuolleille omaisilleen, vaan heitä haudattiin rivihautaan. Kiikan hautausmaalla varattiin kuitenkin siirtolaisille oma hauta-alue. Hautaukset ovat kirkkoherra Antti Heikkilän mukaan tapahtuneet rivihautamenetelmää käyttäen sijoittamalla arkut toisiinsa kiinni ja peittämällä hauta uutta avattaessa.

Vuonna 1953 Kiikan kirkon viereen pystytettiin muistomerkki Karjalaan jääneille vainajille. Hankkeessa olivat mukana Viipurin läänin pyhäjärveläiset, joita sijoitettiin Jatkosodan jälkeen Kiikkaan, mutta myös Kiikkaan pitempään jääneet uusikirkkolaiset ja kanneljärveläiset. Tämän

muistomerkin paljastustilaisuudessa esiintyi mm. uusikirkkolainen lausuntataiteilija Salme Anttalainen, joka kuoli tammikuussa 2012.

24.6.1990 Kiikan hautausmaalla paljastettiin muistokivi rivihautaan vuosina 1939-1949 haudatuille siirtolaisille. Kiikan kirkon arkistoista oli löytynyt rivihautaan haudattujen siirtolaisten luettelo. Seurakunnalla oli myös ulkoseurakuntalaisten haudattujen kirja. Näitä vertaamalla oli mahdollista selvittää hautausjärjestyksessä haudatun nimi, kotipaikka, syntymäaika ja kuolinpäivä. Henkilötiedot eivät ole tarkkoja, koska siirtolaiset olivat kirjoilla omissa seurakunnissaan vuoteen 1949. Puolet haudatuista eli 41 oli Kanneljärveltä ja 11 Uudeltakirkolta. Ilmeisesti 1940-luvun lopulla alueelle istutettiin riippupihlajia, surupuita. Kiikassa siirtolaisia on Antti Heikkilän mukaan haudattu myös 25 sankarihautaan ja muualle sukuhautoihin

Muistokivi pystytettiin rivihauta-alueelle haudattujen muiston vaalimiseksi. Siihen on hakattu psalmin sanat ”Kallis on Herran silmissä hänen hurskaittensa kuolema.”

Muistokiven paljastustilaisuudessa uusikirkkolaisten edustajana puhui Uusikirkko-Seura ry:n silloinen puheenjohtaja Alpo Kakko, joka itsekin oli ollut evakossa Kiikassa ja kanneljärveläisten puolesta Pentti Määttänen, joka 14-vuotiaana joutui lähtemään Kanneljärven Höntsölän kylästä Kiikkaan.

Joukko Pääkaupunkiseudun uusikirkkolaiset ry:n ja Vpl Pyhäjärvi-seura ry:n jäseniä kokoontui 26.2.2012 muistelemaan evakkovaihetta Kiikassa. Mukaan oli saatu niin Alpo Kakko kuin rivihautaan haudattujen muistokivan pystytyksen puuhamies, pyhäjärveläinen kotiseutuneuvos Toivo Hinkkanen Kiikasta. He olivat edellisen kerran tavanneet yli 20 vuotta sitten muistokiven paljastusjuhllisuuksissa.

Tilaisuus oli meille kaikille läsnäolleille ikimuistoinen. Sytytimme kynttilän niin muiden poisnukkuneiden kuin Kiikan hautausmaan siirtolaisille varatulle alueelle haudattujen muistoksi.

Kiikan hautausmaan siirtolaisille varatulle alueelle on seurakunnan selvityksen mukaan haudattu seuraavat uusikirkkolaiset ja kanneljärveläiset (*Kursivoidut tiedot ovat täydennyksiä Katiha- ja Hiski-tietokannoista*)::

Eeva Rönö s. <i>Havia</i> Kanneljärven Hötsölästä	20.12.1862(3) – 03.12.1939
Juhana Rättö Kanneljärven Hämeenkylästä	04.07.1862 – 06.12.1939
Heleena Iivonen s. <i>Rokka</i> 15.9.1867 Uudenkirkon Halilasta	haudattu 13.12.1939 (17.12.)
Mauri Juusti Uudenkirkon Himottulasta	03.09.1935 – 16.12.1939
Risto Hussi Kanneljärven kylästä	15.11.1879 – 30.12.1939
Tauno Vilho Kakko Kanneljärven kylästä	29.11.1916 – 26.01.1940
Matti Uuttu Uudeltakirkolta	haudattu 21.03.1940
Ville Toivonen Uudenkirkon Toivolasta	08.12.1876 – 21.02.1940
Johan Viktor Granlund Uudenkirkon Kirkkojärveltä (siirretty Uudellekirkolle 4.2.1943)	20.06.1863 – 02.03.1940
Hilkka Liisa Kiesi Kanneljärveltä	25.08.1939 – 28.02.1940
Hilma s. <i>Iitti</i> Vesterinen Uudeltakirkolta	28.09.1910 – 17.03.1940
Ulla Katainen (<i>Katajainen</i>) Uudeltakirkolta	29.06.1858 – 16.03.1940
Maria Nikkanen s. <i>Katajainen</i> Kanneljärveltä	21.06.1878 – 29.03.1940
Ville Rönö Kanneljärveltä	03.07.1884 – 27.03.1940
Kristiina Uuttu s. <i>Toni</i> Uudenkirkon Iivattalasta	13.08.1856 – 27.03.1940
Kristian Juusti Uudenkirkon Kauppolasta	01.11.1867 – 11.04.1940

Ilmi Marjatta Iivonen Kanneljärven Hötsölästä	26.08.1939 – 13.04.1940
Esteri Sinikka Iivonen Kanneljärven Hötsölästä	26.04.1930 – 25.04.1940
Joonas Havia Kanneljärven Hötsölästä	01.04.1883 – 04.05.1940
Taavetti Määttänen Kanneljärven Hötsölästä	02.05.1876 – 22.05.1940
Salomon Nikkanen Uudenkirkon Kirkkojärveltä	28.05.1875 – 22.05.1940
Juhana Havia Kanneljärven Liiholasta	25.05.1882 – 08.06.1940
Eero Määttänen Kanneljärven Liiholasta	12.04.1919 – 14.06.1940
Kustaa Iivonen Kanneljärven Hötsölästä	19.07.1879 – 24.06.1940
Ville Kakko Kanneljärven Hämeenkylästä	24.07.1879 – 25.06.1940
Anna Helena Nikkanen <i>s. Hölttä</i> Kanneljärven kylästä	28.07.1882 – 08.07.1940
Anna Lampinen (<i>Lampainen s. Kuisma</i>) Kanneljärven kylästä	25.04.1876 – 23.08.1940
Saara Tuomisto Kanneljärven Harjusta	11.01.1876 – 23.08.1940
Voitto Juhani Seppänen Kanneljärven Hötsölästä	23.05.1940 – 15.09.1940
Juhana Hakuli Kanneljärven Harjusta	02.05.1887 – 22.09.1940
Markku Havia Kanneljärven Hötsölästä	30.04.1861 – 10.11.1940
Vilhelm Nikkanen Kanneljärven Hötsölästä	04.10.1883 – 30.11.1940
Aino Vilhelmiina Metelinen <i>s. Panzar</i> Kanneljärven Liikolasta	31.03.1873 – 12.12.1940
Īida Romu <i>s. Toivonen</i> Kanneljärven Hötsölästä	28.01.1892 – 11.05.1941
Herman Määttänen Kanneljärven Hötsölästä	28.05.1869 – 16.05.1941
Kristian Kakko Kanneljärven Hämeenkylästä	27.07.1874 – 11.01.1941
Irja Liisa Annikki Havia Kanneljärven Hötsölästä	10.09.1940 – 02.02.1941
Aino Havia <i>s. Hippeläinen</i> Kanneljärven Hötsölästä	07.06.1908 – 05.02.1941
Maria Rönö <i>s. Nikkanen</i> Kanneljärven Hötsölästä	10.05.1883 – 16.02.1941
Juhana Määttänen Kanneljärven Hötsölästä	04.12.1860 – 10.02.1941
Ville Juvonen Kanneljärven Hämeenkylästä	19.05.1893 – 26.02.1941
Salomon Kakko Kanneljärven Hämeenkylästä	16.08.1860 – 27.03.1941
Joonas Vesterinen Kanneljärven Harjusta	20.07.1872 – 21.03.1941
Maria Havia Kanneljärven Harjusta	haudattu 01.06.1941
Maria Juvonen <i>s. Kalimin</i> Kanneljärven Hämeenkylästä	1896 – 06.06.1941
Jalmari Määttänen Kanneljärven Hämeenkylästä	10.02.1905 – 06.08.1941
Kaarlo Riski Uudeltakirkolta	17.02.1887 – 18.08.1941
Veikko Antero Koli Kanneljärveltä	16.09.1939 – 02.10.1941
Hetti Kaukonen <i>s. Lempinen</i> Kanneljärven Sylviälästä	30.06.1888 – 17.11.1941
Ulla Reiman <i>s. Nikkanen</i> Kanneljärveltä	03.07.1875 – 23.11.1944
Ulla Havia Kanneljärveltä	30.10.1879 – 05.11.1947
Mikko Havia Kanneljärveltä	01.09.1864 – 12.02.1948

Lisäksi alueelle on haudattu seuraavat henkilöt, joiden kotipaikasta ei ole mainintaa, mutta joiden sukunimet viittaavat Uudellekirkolle tai Kanneljärvelle:

Otto ja Esteri Nikkasen kuolleenä syntynyt poika	02.02.1941
Katri Reiman	haudattu 05.06.1942

Me uusikirkkolaiset ja kanneljärveläiset olemme kiitollisia pyhäjärveläisille ja Kiikan seurakunnalle siitä, että he ovat arvokkaalla tavalla edesauttaneet kulttuuriperintöömme vaalimista.

Teksti:	<i>Maijaliisa Kalliomäki</i>
Katiha-täydennykset:	<i>Antti Kalliomäki</i>
Kuvat:	<i>Kaarina Pärssinen</i>

Lähteitä:

”Uusikirkko kohtalonvuosina”, 1986

”Vähähaaran vuosikirja 1990”, 1991

”Perniön sotavuodet 1939-1945”, 1997

Alli Anttalaisen, Keijo Hietasen ja Kalevi Liljeqvistin haastattelut

Internet